

Patrice POUJADE i Nicolas MARTY, *Pour une histoire sociale de l'économie. Notions et débats*, Presses universitaires du Midi, Toulouse, 2023, 273 pàgines.

Resulta complex discernir amb claredat cap a on va la disciplina històrica els darrers anys, afligida per una crisi de consciència que posa en dubte els paradigmes i conceptes «clàssics», davant del sorgiment de «nous» enfocaments, que plantegen una ruptura, de vegades contundent, respecte als fonaments historiogràfics assentats al llarg del segle XX.¹ Seguint aquesta empremta, la història política i cultural guanya pes de manera aparentment inexorable, influenciada per un fort presentisme, que condiciona en gran manera les investigacions. Per la seva banda, la història social i econòmica progressivament va quedant relegada a un segon pla, obligant a replantejar el paper que aquests camps d'estudi, i la Història en si mateixa, tenen (o haurien de tenir) en la societat actual.² Davant d'aquest panorama, els historiadors que ens endinsem en l'estudi de l'economia i la societat tenim l'obligació de reivindicar la necessitat de continuar aplicant aquestes metodologies, no des d'una perspectiva encarcarada i inamovible, sinó des d'un enfocament renovador, obert al debat i a la interacció amb altres maneres de fer Història i, en un sentit ampli, amb el vast camp de les Ciències Socials.

En aquesta direcció, l'obra que estem ressenyant aporta aire fresc a aquest debat, a partir d'un enfocament reflexiu en el qual planteja al lector la necessitat de repensar les categories d'anàlisi històrica, prenent com a eix vertebrador el concepte d'«història social de l'economia». Convé aturar-se en la interpretació que duen a terme els autors, Nicolas Marty i Patrice Pujade, sobre aquest terme, la pedra angular sobre la qual pivota el llibre. Aquest concepte, hereu de la tradició historiogràfica de la història econòmica i social de les primeres generacions d'Annals, pretén contribuir a abordar l'estudi de les accions econòmiques dins del marc social i institucional en què es van desenvolupar, allunyant-se de la teoria econòmica neoliberal i dels enfocaments purament quantitativistes o cliomètrics. Per a això, els autors han fet un esforç de revisió i actualització bibliogràfica al voltant de l'utilatge bàsic de l'historiador: el vocabulari professional, una eina conceptual i metodològica bàsica per al desenvolupament de la recerca.

L'entorn acadèmic en el qual s'ha concebut el llibre, la Universitat de Perpinyà, influeix necessàriament en el seu enfocament, així com el perfil investigador dels seus pares intel·lectuals: un modernista (Patrice Pujade) i un contemporanista (Nicolas Marty), interessats en facetes complementàries de la història econòmica (la mobilitat i els mercats, d'una banda, i la història de l'empresa i del treball, de l'altra). Tot i les diferències, els seus enfocaments resulten en certa manera complementaris, combinant l'empirisme en l'estudi de les fonts amb la teorització econòmica a l'hora d'abordar els comportaments econòmics de les societats pretèrites. Un enfocament flexible, en què destaca la capacitat d'acció de tots els agents socials a l'hora de definir les transformacions econòmiques.

Des del començament, els autors s'esforcen a delimitar els contorns metodològics de la seva obra, però també a establir els marges espacials i cronològics en què va ser concebuda.

1. Resulta aclaridora la trajectòria historiogràfica traçada per Josep FONTANA en el seu article «El futuro de la Historia Económica», *Història econòmica & història de empreses* 17, núm. 1, 2014, 9-27.

2. En aquesta línia són enormement pertinents les reflexions plantejades per la professora Ofelia Rey en un capítol recent: «Cifras y letras en Historia Moderna: Una reflexión personal», *Sobre historia moderna: análisis, comparaciones y cruce de perspectivas*, Argentina, Biblos, 2023, 107-121.

D'una banda, concentren el seu interès en l'Europa sud-occidental, encara que a partir d'un enfocament connectat a escala global. De l'altra, des de la perspectiva cronològica, el llibre aborda fonamentalment el període modern i contemporani, posant a la nostra disposició una selecció bibliogràfica acurada i actualitzada al voltant d'una àmplia varietat de conceptes entorn dels quals s'han construït alguns dels debats historiogràfics fonamentals per a la història social i econòmica europea del segle XXI.

En conjunt, el llibre el componen un total de vint-i-set conceptes, organitzats sobre la base d'un criteri alfabètic, sense que s'hagin establert categories o àmbits temàtics entre aquests (cosa que potser n'hauria facilitat la consulta). La selecció, evidentment, no pretén ser exhaustiva, tot i que no és gens arbitrària. S'hi reflecteixen l'enfocament investigador dels autors, abastant des de conceptes clàssics de la història de l'economia (com la producció, el comerç, el consum o el treball, entre d'altres) i social (família, xarxes, categories socials, dones...), juntament amb altres elements metodològics (com el joc d'escales, el quantitatiu-qualitatiu, biografies). Un aspecte destacable, al meu parer, és l'esforç que els autors fan per reflectir la dinàmica espacial, i aquestes són algunes de les categories fonamentals que componen aquesta selecció (fronteres, territori, mobilitat, medi ambient, centre-perifèria...). També la temporal, a partir de la tradició braudeliana, per mitjà del binomi conjuntura-estructura. Els matisos del conjunt de conceptes seleccionats per a aquest llibre són molt més amplis, i inclouen altres termes fonamentals per a les dinàmiques socioeconòmiques com el frau, la reputació i confiança, la transmissió de coneixement, l'experiència, les normes i regles, les associacions, les identitats professionals...

Resultaria monòton, i fins a cert punt infructuós per la subjectivitat que això implicaria, fer un resum de tots els termes inclosos en l'obra. Deixem aquesta tasca al futur lector. En aquest punt, creiem que és molt més útil remarcar el caràcter instrumental d'aquesta obra, concebuda no com una monografia definitiva, sinó com un instrument de consulta per als historiadors interessats en la història social de l'economia. La voluntat de servir de guia per a recerques futures s'observa en l'estructura de cadascun d'aquests conceptes, en els quals Marty i Poujade plantegen no només una reflexió historiogràfica (actualitzada, oberta i reflexiva), sinó que l'acompanyen d'un aparell crític pertinent, reflectit en les referències a peu de pàgina, en què demostren el domini no només dels debats actuals, sinó també de la tradició historiogràfica, francesa i en menor grau hispànica, establint un diàleg continuista entre el passat i el present que resulta fonamental. A més, al final de cada terme s'hi inclou una selecció de quatre o cinc suggeriments bibliogràfics, mitjançant els quals poder aprofundir en la qüestió prèviament plantejada, així com un senzill, però útil, apartat de termes relacionats dins d'aquest mateix llibre. De la mateixa manera, aquesta obra conclou amb una extensa recopilació bibliogràfica general i un glossari de termes fonamentals, relacionat amb aquells vint-i-set conceptes generals seleccionats, orientant i facilitant la tasca de consulta i lectura encreuada del llibre. Si hom revisa l'índex, ràpidament advertirà que el llibre no té conclusions, cosa que demostra precisament el que acabem d'apuntar: no ens trobem davant d'una publicació conclusiva, en la qual es pretengui tancar res, sinó que el seu objectiu central és obrir nous camins a la recerca.

En conjunt, queda palès que ens trobem davant d'una obra diferent de les que generalment estem acostumats a llegir en l'àmbit acadèmic. Un treball generós, en el qual els seus autors no pretenen pontificar, sinó establir els límits d'una manera de fer Història que en els darrers anys està en desús i que, fins i tot, en alguns casos ha estat infamada. El llibre que ressenyem suposa un dic en contra d'aquesta tendència. Els seus autors pretenen dotar-nos de les paraules adequades, creant un mapa conceptual i terminològic, propi i no definitiu, però que assenyalava les principals línies de recerca de la història de

l'economia i de la societat, definida de manera simbiòtica com a «història social de l'economia». Una de les moltes virtuts d'aquest llibre és reflectir una mirada cap al passat que compartim molts i abordar la història de l'economia des de baix, incloent en el relat tots els agents socials implicats, partint d'una tradició historiogràfica que ha de ser renovada i reinterpretada des del present, però a la qual no podem ni hem de girar l'esquena.

Daniel MUÑOZ NAVARRO*
Universitat de València

* Daniel Muñoz Navarro, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1441-0521>.